

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput VII. Legum civilium, sicut & potestatis civilis finis intrinsecus &
primarius non est sola externa politia, sed (mediatè saltem) est
subditorum vita bona, felicitasque æterna.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

pulo præest, absque injuria Principis, & absque inobediendiæ culpa, pro legis revocatione potest reverenter supplicare, legisque executionem interim suspendere, cum animo parendi, si Princeps plenè informatus, observantiam urgeat. Ut enim Alexander III. cap. *si quando de rescript. si quando tue Fraternitati dirigimus, que animum tuum exasperare videntur. ... rationabilem causam prætedas: quia patienter sustinebimus, si non feceris, quod pravâ nobis fuerat insinuatione suggestum.*

51 Simile quid habetur cap. *cum teneamur de præbend.* Idem dicendum quoties lex incommodum aliquod maximum secum trahit, præsertim à Principe ignoratum, vel propter aliqua Legislatori incognita (cujus notitia pertingere nequit ad singula) v. g. propter antiquum usum in contrarium, lex prudenter creditur plus allatura damni, quam utilitatis. Quas ob causas, expendi possunt novæ leges, antequam recipiantur, earumque interim executio suspendi à Præpositis Provinciâ, dummodo id fiat cum bona fide, sincera intentione, debitaque cum reverentia. Neque enim id fieri censetur contra Principis voluntatem.

52 Denique regimen ecclesiasticum imitari debet divinum, & ecclesiastica Hierarchia cælestem. Quemadmodum ergo Deus in causis infimas per intermedias influit, & in cælesti Hierarchia per superiores illuminantur & perficiuntur mediis, & per medios infimi: ita Decreta ecclesiastica primùm quidem Episcopis, & per Episcopos ad inferiores Sacerdotes, & per inferiores Sacerdotes intimanda sunt plebi; adeò ut si aliâ viâ perferantur, in suspensionem meritò veniant, nec satis sit, ut fidelibus quoquo modo innotescant (inquit doctissimus Author Tractatus de libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, ubi Apostolicæ Sedis auctoritatem fortissimè tuetur) sed consuetò more debent promulgari, si solitus ordo commodè queat observari.

CAPUT VII.

Legum civilium, sicut & potestatis civilis finis intrinsecus & primarius non est sola externa politia, sed (mediatè saltem) est subditorum vita bona, felicitasque æterna.

53 Plures in contrarium Theologos & Jurisconsultos refert C. Valerius Atrebatius in Pronomide ad jus universum tit. 6. §. 3. sed assertioni nostræ (cujus momentum patebit ex sequentibus) subscribunt Adam Gontzem 1. Politic. 2. §. 8. Gregorius Tholosanus, Navarrus, Covarruvias, Duarenus, Garcia, Carninus, Dominicus Soto de jur. & just. q. 6. a. 4. §. ac demùm, Serarius de leg. §. 37. &c.

54 Et probatur 1°. quia finis intrinsecus &

primarius potestatis, & legis civilis, ille est, ad quem potestas civilis instituta & ordinata est à Deo, Authore suo (cum idem sit finis intrinsecus & primarius cujusque potestatis, sicut & cujusque scientiæ & artis, qui est finis intrinsecus & primarius institutionis illius) finis verò intrinsecus & primarius institutionis cujusque potestatis, ille est, quem ipsi in sua institutione præfixit Author, & Institutor illius. Sed potestas civilis ad hoc à Deo Authore suo instituta est, ut mediante honestâ & pacificâ societate terrenæ civitatis, cives cælesti tandem civitati transferat, juxta illud Augustini epist. 5. ad Marcellinum: *Omnia hæc potest Princeps politicus, non tantum propter istam vitam honestissimè gerendam, non tantum propter civitatis terrenæ concordissimam societatem, verum etiam propter adipiscendam sempiternam salutem, per sempiterni cujusdam populi cælestem, divinamque Rempublicam.* Terrenam namque civitatem Deus cælesti voluit esse subordinatam, & qui universa propter semetipsum operatus est, terrena, sicut & cælestia omnia, propter semetipsum, tamquam finem, instituit, ordinavitque.

2°. Si solum externam tranquillitatem 55 leges civiles spectarent, inordinatæ forent; utpote contra præceptum Domini Luc. 12. *Quærite primum regnum Dei & justitiam ejus, & cætera adjicientur vobis.* Quæ profectò verba Salvator ad ipsos etiam Principes & Reges, quâ tales, direxit, ut si ordinatè velent temporalem Rempublicam sibi commissæ salutem procurare, temporalem illam salutem subordinarent æternæ, sive regno Dei & justitiæ, tamquam fini primario, ad quem reliqui fines debent finaliter collimare. Hoc enim pacto fiet, ut Reipublicæ Deus salutem daturus sit temporalem, uti dedit Salomoni: quia primario non quæsivit, nec postulavit divitias, & splendorem regni sui, sed sapientiam, & justitiam.

3°. Legibus solam externam tranquillitatem, utilitatemque primario quærentibus, ne exteriora quidem illa comparari, vel comparata retineri possent. Occultis enim fraudibus, furtis, libidinibus, & inde cædibus, feditionibus, bellis omnia redundarent. Ut ergo comparatur & conservetur Reipublicæ salus, finis primarius illius esse debet Deus. Quia, ut Augustinus ait epist. 3. ad Volusian. *solus Deus tandabilis Reipublicæ salus.* Neque enim conditur & constituitur civitas, nisi fundamento & vinculo fidei, firmæque concordie; cum bonum commune diligitur, quod summum, ac verissimum Deus est, atque eo mo invicem se diligunt homines, cum propter illum se diligunt, &c.

4°. His consonanter S. Thomas I. 1. de 57 Regim. Princip. c. 15. dicit, quod ad officium Regis pertinet vitam multitudinis bonam procurare, secundum quod congruit ad cælestem beatitudinem.

58 5°. Potestas œconomica Patrumfamilias non ordinatur ad solam vitam, salutemque subditorum temporalem; sed ad æternam, ad quam parentes tenentur filios suos educare & dirigere, secundum Augustinum tract. 50. in Joan. Idem ergo dicendum de potestate legumiativa Regum & Principum qui sunt Reipublicæ Patres.

59 6°. Potestas Regum & Principum à Deo est. Quia non est potestas nisi à Deo, Rom. 13. Quæ autem à Deo sunt, ad Deum referri oportet. Nec proinde sola Reipublicæ salus temporalis esse potest finis primarius dictæ potestatis: finis quippe iste, non Christianus est, sed Machiavellicus. Machiavello namque status politici ratio primaria fuit, eique omnis alia ratio subordinata fuit.

60 7°. Si potestati civili Deus præfixisset finem intrinsecum, & primarium merè externum, ac temporalem, Legislatoribus civilibus non dedisset potestatem obligandi subditos in conscientia, & sub reatu æternæ damnationis. Sed illam dedisse certum est ex fide, ut postea videbitur. Ergo. Probatur major, quia credibile non est Deum dedisse hominibus potestatem subditos obligandi sub pœna incomparabiliter altioris ordinis, quam sit finis isti potestati præstitutus. Cum finis externus & temporalis obtineri potuisset obligando sub pœna illi proportionata, utique externa & temporali, pœnæque statuatur tamquam media ad obtinendum finem intentum. Media autem oportet esse proportionata fini. Credibile proinde non est, quod data esset hominibus potestas obligandi in foro Dei, si finis humanæ potestatis nullo modo esset causa, seu interesset Dei, sed sola causa & interesse hominum.

61 8°. Ad regale officium religionis causa & defensio primariò pertinet. Igitur finis intrinsecus & primarius Reipublicæ non potest non esse subordinatus fini & curæ religionis. Antecedens probatur, quia à vera religione pendet salus & conservatio Reipublicæ. Siquidem vera religio est quæ legibus etiam civilibus tribuit vim & auctoritatem. Hæc est enim quæ prohibet rebellionem adversus Principes, jubetque obedientiam, honorem, & tributum potestatibus sublimioribus reddi. Quod vel Athei ipsi fatentur, dum aiunt, religionem subtile esse Politicorum commentum, ut hac ratione vim & auctoritatem legibus suis concilient. Testeque experientiâ, religionis eversores, ipsarum etiam legum & Reipublicæ eversores sunt. Ob hanc quippe rationem Epicurei olim è civitatibus pulsi. Ob eandem Athei adhuc hodie pelluntur. Nec dubium varias Respublicas per hæreses esse subverfas.

62 9°. Denique, exemplo suo varii Imperatores ostenderunt, Imperialem se potestatem accepisse ad procurandam in subditis

Tom. II.

Dei gloriam, religionis curam, salutem subditorum. Ideo enim varias fecerunt leges de peccatis arcendis, de religione, aliisque pertinentibus ad salutem, ut videre est in Codicibus Theodosii, & Justiniani. Quod & in veteri Testamento fecerunt Ezechias, & Josias, Rex Ninivitarum, Darius, Nabuchodonosor, &c, teste Augustino proximè referendo. Novissimis etiam temporibus Carolus V. Imperator in Edicto promulgato Bruxellis 4. Octobris 1540. usurarios negotiatores prohibuit, ne animarum perditionem causarent, ut patet ex tenore Edicti: *Sans y pouvoir, tout le fait de marchandises se convertirait en usure, qui cause-roit la perdition des ames. Nous en ce voulant pouvoir, tant pour le salut des ames, conservation de nostre foy Chrétienne, que pour éviter les autres inconveniens, &c.* Idem etiam Imperator plura alia Edicta fecit adversus hæreticos, blasphemos, luxum, ebrietatem, aliaque delicta. Denique in recessu Imperii anni 1595. expressum habetur, Imperii finem esse gloriam Dei, salutemque subditorum.

Quæ tamen non eo sensu accipienda sunt, 63 quasi ad Imperatores directè spectet potestas veræ religionis præceptiva, sed dumtaxat executiva legum divinarum, ecclesiasticarumque in materia religionis. In hoc enim Reges & Imperatores Deo & Ecclesiæ ex officio suo servire debent. Ad hoc quippe significandum, etiam temporibus Prophetarum, omnes Reges (inquit Augustinus epist. 50.) qui in populo Dei non prohibuerunt, nec everterunt quæ contra Dei præcepta fuerant instituta, culpantur, & qui prohibuerunt, & everterunt, supra aliorum merita laudantur. Et infra, alludens ad illud Psalmi 2. Et nunc Reges intelligite... *servite Domino in timore: Quomodo (inquit) Reges servium Domino in timore, nisi ea quæ contra Domini jussa sunt, religiosâ severitate prohibendo atque pleneando? Alius enim servus, quia homo est; & aliter, quia etiam Rex est. Quia homo est, ei servit vivendo fideliter. Quia verò etiam Rex est, servit leges jussa præcipientes, & injusta prohibentes, convenienti vigore sanciendo; sicut servivit Ezechias, lucos & templa idolorum, & illa excelsa, quæ contra præcepta Dei fuerant constructa, destruendo. Sicut servivit Josias, talia & ipse faciendo. Sicut servivit Rex Ninivitarum, universam civitatem ad placandum Dominum compellendo. Sicut servivit Darius, idolum frangendum in potestatem Danielis dando. Sicut servivit Nabuchodonosor, omnes in regno suo postus à blasphemando Deo lege terribili prohibendo, &c.*

Solvuntur objectiones.

Obijcies 1°. Ad potestatem civilem non 64 spectat ferre legem spirituale, sed temporalem: ergo nec ad eam spectat ref-

B 2

picere finem spiritualem, sed temporalem.

Respondeo 1°. distinguendo consequens, illudque concedendo de fine spirituali immediato & proximo; negando de mediato & remoto. Lex enim temporalis, talis dicitur à fine suo proximo, non à remoto. Et sicut virtutes, sic leges distinguuntur sine proximo, non remoto.

65 Respondeo 2°. Licet ad potestatem civilem non spectet directè ferre legem spirituales; ad eam tamen spectat, leges spirituales ab Ecclesia latas subsidiaria manu conservare, ad earumque executionem cogere, dum opus est: cum potestas civilis sit tutrix, protectrix, & auxiliatrix Ecclesie, seu potestatis ecclesiasticæ, prout varii Pontifices declarant.

66 Objicies 2°. Assertio nostra confundit potestatem civilem cum ecclesiastica.

Respondeo negando assumptum. Distinguit enim finem utriusque proximum, sicut & propriam cuiusque materiam. Neque enim ad leges spirituales tribuit Legislatoribus civilibus, nisi potestatem subsidiariam, ecclesiasticæ potestati subordinatam; utpote ordinatam ad ecclesiasticam defensionem, ad urgendamque legum ecclesiasticarum & divinarum executionem.

67 Objicies 3°. Finis legis temporalis non est spiritualis, sed temporalis; utpote proportionatus legi, cuius est finis.

Respondeo, ut antè, finem proximum legis temporalis esse temporalem; finem tamen remotum & ultimum illius esse spirituales. Sapienter enim Sotus l. 1. de iust. q. 6. a. 4. dicit, quod licet Principis finis proximus sit quietus status Reipublicæ (de quo sine loquitur S. Thomas quodlib. 12. n. 25. dum ait, quod *Legislator civilis intendit pacem civium, ecclesiasticus vero salutem animarum*) supremus tamen est sempiterna felicitas.

68 Objicies 4°. Ecclesia, & Imperium, vel Regnum, sunt duæ Reipublicæ adæquatè distinctæ: ergo & fines utriusque sunt adæquatè distincti.

Respondeo 1°. Ecclesiam & Imperium non sic esse Reipublicas adæquatè distinctas, sicut Regna Hispaniæ & Galliæ v. g. sunt regna adæquatè distincta: cum Ecclesia sit in Republica, & Republica in Ecclesia, ut loquitur Dominicus Soto in 4. dist. 25. a. 1. Nam & Laici sunt in Ecclesia, & Clerici in Republica. Teste etiam Augustino, Civitas Dei, & terrena sociatæ sunt, nec una sine altera consistit: quia & Ecclesia temporalibus, Republica ecclesiasticis indiget.

69 Respondeo 2°. Ecclesiam & Reipublicam solum esse Reipublicas distinctas, quoad finem proximum & immediatum, propriamque cuiusque materiam, seu leges; utpote quas Republica directè fert in materia temporali; Ecclesia in spirituali. Sed hoc minime impedit, ne in eundem finem spiritua-

lem utraque conspiret; qui quidem sit finis proximus ecclesiasticæ potestatis, ac legis; sed non nisi remotus potestatis ac legis civilis. Unde licet potestas civilis, in quantum directè præceptiva, restricta sit quoad materiam propriam; in propria tamen materia subditos regit in ordine ad salutem æternam, tanquam finem suum remotum, atque ultra potestatem directè præceptivam, restrictam ad materiam temporalem, inseparabiliter annexam habet potestatem subsidiariam ad materiam spirituales, in quantum Deo & Ecclesie servit, tanquam subsidiaria, & adiutrix ad executionem legum spiritualium, in materia fidei & morum. Ad regale namque officium spectat compellere subditos, ut Dei & Ecclesie præcepta servant, eamque fidem teneant, quam Ecclesia tenendam docet, hæreticos ab Ecclesia declaratos poenis temporalibus coercendo, &c. prout Augustinus docet epist. 48. 50. & 166. Leo quoque Papa epist. 73. ad Leonem Augustum, sic ipsum affatur: *Debes Imperator incunctanter advertere, regiam potestatem tibi, non solum ad mundi regimen, sed maxime ad Ecclesie præsidium esse collatam, ut ausus nefarios comprimas, & que bene sunt statuta defendas.* Quod & Imperatores pios Constantinum, Valentinianum, Gratianum, Theodosium, Martianum, &c. fecisse constat ex Codice L. *cunctos populos* tit. de sum. Trinit. & fide Cathol. & ex toto titulo de hæreticis.

CAPUT VIII.

Dignitati potestatis ac legis ecclesiasticæ non satis consulti opinio, qua ponit finem istius potestatis ac legis, in materia sibi propria, (id est nec naturalis, nec divini juris) esse solam externam potestatem ecclesiasticam.

Opinionem illam Valerius §. 5. tribuit 70 Glossæ & Azevedo. Eandem sequitur Eruditus quidam Recentior de Legib. disput. 6. dub. 1. resol. 2. Sed cæteri passim omnes assertioni nostræ subscribunt. Et merito.

Primo, quia à fortiori concluditur ex dictis capite præcedenti.

Secundo, quia si vera esset opinio quam 71 impugnamus, Ecclesia, quatenus Legistatrix in materia purè ecclesiastica, non nisi litteræ, externisque inhareret exercitiis, ut Synagoga, legibusque ipsius, taliter spectatæ, satisfaceret actionibus internè sacrilegis ac impiis, dummodò externè piis & honestis. Quod non consonat doctrinæ Ecclesie, quæ per Alexandrum VII. damnavit hanc propositionem: *Qui facit confessionem voluntariè nullam, seu sacrilegam, sacrilegio merè interno, satisfacit præcepto Ecclesie.* Sicut & istam per Innocentium XI. *Præcepto communionis annuæ satisficit per sacrile-*